

Fantomfenomen hos stomiopererade

Som stomiterapeuter har vi fått erfara att patienter har haft olika upplevelser från rectalområdet efter borttagandet av ändtarmen och/eller hela tjocktarmen. Då vi fann mycket lite dokumenterat kring dessa fenomen väcktes intresset hos oss i Ljungby och Växjö, att undersöka om fenomenen är vanligt förekommande och om besvären påverkar patientens dagliga liv.

Syfte, metod

För att få ett tillräckligt stort patientunderlag anslöt sig även stomiterapeuterna i Söderhamn, Södertälje och Östersund till undersökningen. Syftet med att inhämta denna kunskap är att kunna ge rätt information till patienten och därigenom eventuellt kunna minska fysiskt och psykiskt lidande.

En enkät utformades så att den kunde användas till alla patienter. I februari 1993 skickades enkäten ut till 164 st patienter, födda 1915 eller senare och opererade 1988 eller tidigare. 93% av enkäterna (152 st) besvarades. Svaren registrerades med hjälp av dator och bearbetades.

Resultat

De tillfrågade visade sig vara jämt fördelade mellan colostomiopererade och ileostomiopererade samt en liten övervikt vid män.

106 personer (70%) har upplevt fantomfenomen vilket är en bekräftelse på vår misstanke om att obehag från området där ändtarmen suttit är vanliga.

Det mest förekommande fantomfenomenet är en känsla av att behöva tömma tarmen. Som "annat" redovisas ex. sveda, knivsmärta från ändtarmen och känsla av att sitta på ett rep.

Fler kvinnor än män upplever fantomfenomen och yngre personer har mer problem än äldre.

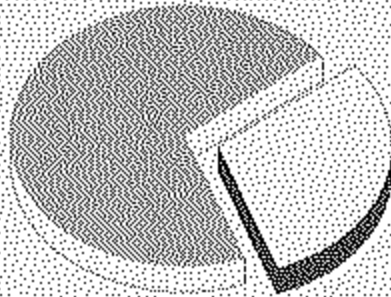
De flesta upplever sina besvär som lätta men några patienter har svåra besvär. De personer som hade svår smärta preoperativt, upplever smärta som fantomfenomen i större utsträckning än de som var smärtfria före operationen.

Drygt 3/4 tycker inte att obehagen har påverkat det dagliga livet. Besvären uppträder vanligtvis då och då, och har för de allra flesta minskat eller försvunnit med tiden.

17 st patienter har sökt läkare för sina besvär och av dessa har 9 st fått någon slags behandling. Vanligast var värktabletter men även salva, sjukgymnastik och akupunktur har erhållits. För 7 personer har behandlingen hjälpt, helt eller delvis. Drygt hälften av alla tillfrågade tycker det hade varit bra om de fått information om att besvär av fantomfenomenskaraktär kan förekomma.

Hur många har besvär?

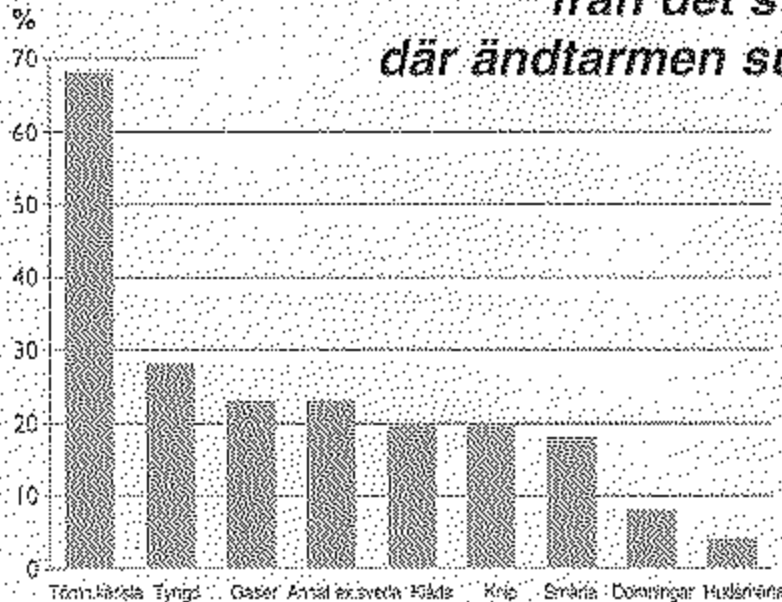
70% har
besvär



30% har ej
besvär

Resultat att 106 personer har upplevt fantomfenomen är en bekräftelse på vår misstanke att upplevelser från området där ändtarmen suttit är vanligt förekommande.

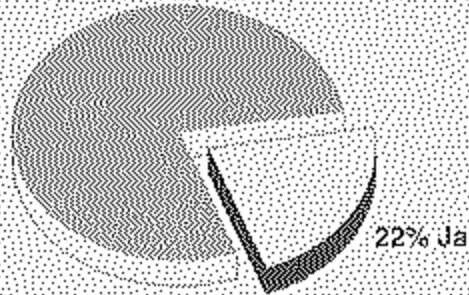
Fenomen som har upplevts från det ställe där ändtarmen suttit.



Av svaren från de som har/har haft besvär framkommer att de flesta har förnimmelser av att behöva tömma tarmen. (Observera att detta är en fråga där flera alternativ kan ges som svar).

Har besvären påverkat ditt dagliga liv?

78% Nej

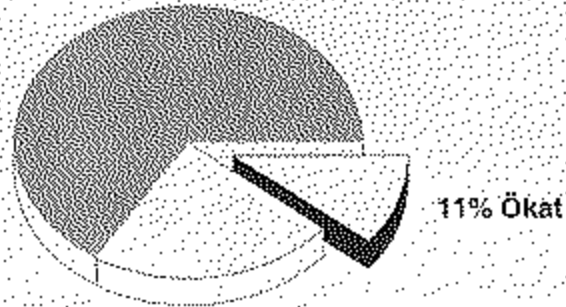


22% Ja

För de allra flesta upplevs besvären så lätta att det dagliga livet inte påverkas.

Hur har obehagen förändrats?

66% Minskat

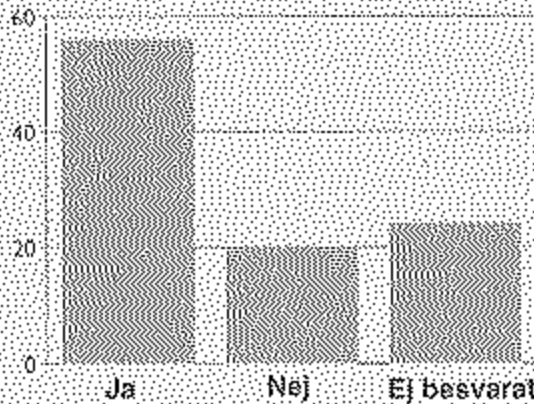


11% Ökat

23% Försvunnit

*För en mycket liten del, av de som besvarat frågan, har besvären ökat.
För de allra flesta har besvären minskat eller försvunnit.*

Vill patienten ha information i samband med operationen



Ungefär 2/3 av alla tillfrågade tycker att det hade varit bra om de fått information om att besvär av fantomfenomenskaraktär kan förekomma

Slutsats

Undersökningen visar att flertalet patienter har besvär med fantomfenomen efter rectumamputation. Vårt resultat stämmer väl överens med resultaten från de undersökningar i andra länder som kommit till vår kännedom.

1968 Farley och Smith. Av 50 pat hade 68% fantomfenomen.

1984 Lubbers. Av 40 pat hade 65% fantomfenomen.

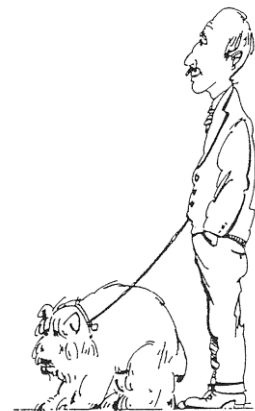
1991 Ovesen, Kröner, Örnsholt, Bach. Av 22 pat hade 68% fantomfenomen.

1993 Vår undersökning. Av 152 pat hade 70% fantomfenomen.

Som stomiterapeut anser jag att vi bör informera våra patienter om att fantomfenomen är vanligt förekommande och då framför allt som en känsla av att behöva tömma tarmen. Fenomenen är oftast av lindrigare slag och för de allra flesta minskar de eller försvinner helt med tiden.

Fredrik -vår "medianpatient"

Fredrik Johansson 62 år. Diagnostiserad ändtarmscancer. Hade ingen smärta eller andra besvär i området kring ändtarmsöppningen före operationen. Opererades för tolv år sedan och fick en colostomi. Efter operationen fick han lätta fantomfenomen med behov av att tömma tarmen. Symtomen kommer då och då, oftast i sittande ställning. Besvären minskar med åren. Fredriks besvär föranleder inte något läkarbesök och därmed ingen behandling. Han hade önskat information om eventuella fantomfenomen före operationen, även om besvären inte är så stora att de påverkat hans dagliga liv.



Undersökningen genomfördes 1993 av:
Ewa Törnblom-Andersson, Ljungby,
Ewa Håkansson, Ljungby
Hans Hansson, Söderhamn
Meta Gylin, Södertälje
Elisabeth Hansson, Växjö
Margaretha Tornving, Östersund

Denna sammanfattning är gjord av stomiterapeut Ewa Törnblom-Andersson, Ljungby lasarett.